

**ปัญหาการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 และ
พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจียมจิต สุวรรณน้อย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

E-mail: cheamchit.su@spu.ac.th

บทคัดย่อ

ทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดถูกยึดเป็นของกลางในคดียาเสพติดอาจถูกริบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 บ่อยครั้งที่เจ้าพนักงานยึดได้ทรัพย์สินซึ่งผู้กระทำความผิดได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือยึดได้ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิดในครั้งก่อนความผิดที่ถูกฟ้อง แต่เมื่อคดีมาถึงศาล ศาลกลับใช้หลักการตีความกฎหมายที่เคร่งครัด โดยเห็นว่าทรัพย์สินนั้นมีใช้ทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดในครั้งที่ถูกฟ้อง หรือมีใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ใช้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้องโดยตรง จึงไม่ริบและยังคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของ ก่อให้เกิดความรู้สึกของสังคมที่ไม่ดีต่อศาล จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการศึกษพบว่าไม่มีทางเลือกอยู่ 2 แนวทาง แนวทางแรก คือ เปลี่ยนแนวความคิดตีความว่าการริบทรัพย์สินนั้นมีใช้เป็นเรื่องโทษทางอาญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัยรวมอยู่ด้วย ส่วนแนวทางที่สอง คือ แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิดในครั้งก่อนความผิดที่ถูกฟ้อง เพื่อให้ศาลใช้เป็นเครื่องมือในการริบทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด, โทษริบทรัพย์สิน

ABSTRACT

Property seized by the offender in a drug case may be forfeited under the Penal Code Section 32, 33 and the Narcotics Act B.E. 2522, Section 102. The officer has often seized the property which the offender has used or intended for use in the offense or seize the property which a person has acquired by having committed an offense the previous time. But when the offense was charged the case to court, the court instead used a very strictly legal interpretation of that property was not the property acquired or used in the commission of an offense when it was charged or not

a tool, appliance or any other object which was used to commit an offense in a case that was filed directly, therefore not forfeiting and still returning the property to the owner which creates a bad feeling of society towards the court. It is therefore important to study in order to determine a solution. The results of the study founded that there are two options. The first one is to change the concept of confiscation that bribery is not the only criminal penalty, but also a matter of methods for safety included. The second approach is to amend the rules for confiscation of property under the provisions of the Narcotics Act B.E. 2522, Section 102, to cover the property acquired by a person who has committed an offense the previous time the offense was filed. This is to be used by the court as an effective tool for forfeiting property in drug-related offenses.

KEYWORDS: forfeiture of property in drug cases, penalties for forfeiting property

1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา

การริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นับเป็นมาตรการหนึ่งที่รัฐใช้เพื่อหยุดยั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยทรัพย์สินของกลางที่ยึดได้ในคดียาเสพติดอาจถูกริบตามหลักกฎหมายอาญาทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และ 33 ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบได้เฉพาะทรัพย์สินที่ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด และอาจถูกริบตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ซึ่งได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินที่ศาลจะสามารถสั่งริบได้ขยายกว้างออกไป ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของของกลางที่ยึดได้ในคดียาเสพติด อย่างไรก็ตาม หากทรัพย์สินนั้นมีการแปรสภาพ หรือปกปิดอำพราง หรืออยู่ในครอบครองของบุคคลอื่นก็อาจถูกตรวจสอบและดำเนินการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29, 30 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51

ปัญหาคือ การพิจารณาคดียาเสพติดในกรณีที่โจทก์ขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 บ่อยครั้งข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าผู้กระทำความผิดมิได้จำหน่ายยาเสพติดในครั้งที่ถูกจับตามฟ้องเพียงครั้งเดียว หรือขณะถูกจับผู้กระทำความผิดมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ยังไม่ทันจำหน่าย แต่มีการจำหน่ายยาเสพติดให้แก่ลูกค้ารายอื่น ๆ ก่อนถูกจับมาแล้วหลายราย ดังนั้นในชั้นจับกุมนอกจากเจ้าพนักงานจะตรวจยึดยาเสพติดและทรัพย์สินที่ได้จากการจำหน่ายในครั้งที่ถูกจับเป็นของกลางแล้ว ยังสามารถตรวจยึดทรัพย์สินหรือธนบัตรซึ่งผู้กระทำความผิดได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดให้แก่ลูกค้าในครั้งก่อน ๆ หรือบางคดียึดได้ธนบัตรที่ผู้กระทำความผิดได้จากผู้ว่าจ้างเป็นค่าจ้างในการลำเลียง ขนส่งหรือไปส่งยาเสพติดให้แก่ผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า รวมทั้งอาจยึดได้

ธนบัตรที่ผู้กระทำความผิดได้เตรียมไว้เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อขายเสพติดมาจำหน่ายเป็นของกลางด้วย แต่เมื่อผู้กระทำความผิดเหล่านั้นถูกฟ้องดำเนินคดีโดยโจทก์มีคำขอให้ริบทรัพย์สินหรือธนบัตรดังกล่าวมาด้วยนั้น กลับถูกศาลปฏิเสธไม่ริบทรัพย์สินหรือธนบัตรซึ่งผู้กระทำความผิดได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดในครั้งก่อน ๆ เพราะมิใช่ทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดในครั้งที่ถูกฟ้อง ส่วนเงินค่าจ้างที่ผู้กระทำความผิดได้จากผู้ว่าจ้างศาลก็เห็นว่ามิใช่เครื่องมือ เครื่องใช้ หรือวัตถุอื่นซึ่งใช้ในการกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง จึงไม่ริบทั้งยังสั่งคืนธนบัตรของกลางนั้นให้แก่เจ้าของ ก่อให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าในกรณีที่ข้อเท็จจริงฟังได้เป็นยุติและปรากฏชัดแจ้งอยู่แล้วว่าทรัพย์สินหรือธนบัตรนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เหตุใดศาลจึงไม่ริบทรัพย์สิน ส่วนธนบัตรที่ผู้กระทำความผิดเตรียมไว้เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อขายเสพติดมาจำหน่าย ศาลฎีกาก็ยังมีความเห็นแตกต่างกัน โดยฝ่ายแรกเห็นว่าริบไม่ได้เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดครั้งก่อน มิใช่ทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำความผิดครั้งที่ถูกฟ้อง จึงมิใช่เครื่องมือ เครื่องใช้หรือวัตถุอื่นใดซึ่งใช้กระทำความผิดในคดีที่ถูกฟ้องโดยตรง ส่วนฝ่ายที่สองที่เห็นว่าริบได้ถือว่าธนบัตรนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและเกิดผลกระทบในการใช้ดุลพินิจตีความกฎหมายของผู้พิพากษาที่ไม่เป็นเอกภาพไปในแนวทางเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102
- (2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหการริบทรัพย์สินของกลางได้มาจากการกระทำความผิดในคดียาเสพติด

3. แนวคิดและทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

3.1) ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory) บุคคลจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนอย่างเต็มที่ เมื่อบุคคลกระทำความผิดจึงต้องถูกลงโทษอย่างสาสมเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีนี้จะพิจารณาถึงการกระทำในอดีตที่ผ่านมาแล้วเท่านั้น โดยไม่พิจารณาถึงผลที่จะเกิดจากการลงโทษไม่ว่าผลนั้นจะเป็นผลเสียหรือผลดี

3.2) ทฤษฎีเพื่อการป้องกัน (Prevention Theory) ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า การลงโทษควรมีความประสงค์เพื่อป้องกันสังคมเป็นหลักสำคัญโดยป้องกันตัวผู้กระทำความผิดเองให้เจ็ดหลายไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกและป้องกันบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปให้เห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเพื่อจะได้มีความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก

3.3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลง (Reformative Theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่า มนุษย์อยู่ภายใต้อำนาจหรืออิทธิพลอื่นที่ชักจูงให้กระทำความผิดได้ ดังนั้น การบำบัดหรืออบรม ผู้กระทำความผิดจะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดได้¹

4. แนวคิดในการริบทรัพย์สิน

4.1 แนวคิดในการริบทรัพย์สินตามกฎหมายไทย การริบทรัพย์สินถือเป็นโทษอย่างหนึ่ง เพราะทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีทรัพย์สินนั้น ๆ อยู่ต้องสูญเสียทรัพย์สินของตนเองไป แต่ ขณะเดียวกันก็เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วยเพราะบางกรณีแม้ไม่มีผู้กระทำความผิด ศาลก็อาจ สั่งริบทรัพย์สินนั้นได้เพื่อไม่ให้มีการใช้ทรัพย์สินดังกล่าวไปในทางมิชอบ² ซึ่งทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ นั้นมีด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ

ก) ทรัพย์สินที่ศาลจะต้องสั่งริบเสมอ ได้แก่ ทรัพย์สินที่ผู้ใดทำขึ้นเป็นความผิดหรือ มีไว้เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32

ข) ทรัพย์สินที่ศาลต้องริบ ได้แก่ ทรัพย์สินซึ่งได้ให้ตามความในประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 143, 144, 149, 150, 167, 201 หรือ 202 หรือซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้ กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัลในการที่บุคคลได้กระทำความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของ ผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 34 (1) (2)

ค) ทรัพย์สินที่ศาลจะริบหรือไม่ก็ได้ ได้แก่ ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ในการ กระทำความผิด ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด และทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำ ความผิด เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33

ส่วนการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 บัญญัติว่า “บรรดา ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 ประเภท 4 หรือ ประเภท 5 เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ริบเสียทั้งสิ้น” ดังนั้น ยาเสพติด ให้โทษทั้งหลายจึงเป็นทรัพย์สินที่ศาลจะต้องสั่งริบเด็ดขาด ส่วนทรัพย์สินอันเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นซึ่งบุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เป็นทรัพย์สินที่ศาลต้องสั่งริบ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งไม่ได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการ กระทำความผิด

¹ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา 1 ภาค 1, กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2525, น. 12-14.

² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, รศ.ดร., กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 21, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563, น.223.

4.2 แนวคิดในการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 74 ได้แก่ การริบวัตถุที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำความผิดโดยเจตนา หรือที่ได้ใช้หรือเพื่อใช้ หรือเตรียมการกระทำความผิดดังกล่าว และตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิในวัตถุนั้น หรือวัตถุนั้นมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะ หรือการมีอยู่ของวัตถุนั้นอาจเป็นอันตรายเนื่องจากอาจมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีก ซึ่งในการริบกรณีนี้ศาลอาจมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะริบหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น โดยแบ่งการริบทรัพย์สินพิจารณาตามความมุ่งหมายออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการลงโทษ มีหลักพิจารณา 3 ประการ คือ ก) หลักเรื่องความรับผิดชอบ ซึ่งโทษทางอาญาอาจระงับไปเมื่อเจ้าของทรัพย์ถึงแก่ความตาย วิกลจริต หรือเหตุอื่นใดที่จะมีการฟ้องให้ลงโทษอีกไม่ได้ (มาตรา 76 a ประมวลกฎหมายอาญา) ข) หลักการประกันสิทธิในทรัพย์สิน แม้สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจละเมิดได้ แต่เพื่อประโยชน์สาธารณะก็อาจถูกรัฐจำกัดสิทธิในตัวทรัพย์สินนั้นได้ ค) หลักสัดส่วนของโทษ ซึ่งโทษริบทรัพย์สินกับลักษณะการลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เช่น การนำเข้าสุราผิดกฎหมายเพียง 1 ขวด ชุกซ่อนมาในรถโดยไม่ผ่านการเสียภาษีศุลกากร ย่อมไม่อาจริบรถยนต์อันเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิดได้

2) การริบทรัพย์สินที่เป็นเสมือนการลงโทษ โดยมีหลักการริบทรัพย์สินของบุคคลที่สามได้ หากว่าบุคคลนั้นได้กระทำโดยความประมาทอย่างร้ายแรงอันเป็นผลทำให้ทรัพย์สินถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด หรือบุคคลนั้นได้กระทำให้ทรัพย์ตกไปอยู่ในลักษณะแห่งการที่จะต้องถูกริบ และ

3) การริบทรัพย์สินที่เป็นมาตรการป้องกัน กรณีกระทำความผิดกฎหมายอาญาทั่วไป สิ่งนี้อาจถูกริบนั้นได้แก่สิ่งใด ๆ ที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง หรือประโยชน์ที่ได้มาจากการกระทำความผิด รวมตลอดทั้งวัตถุที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนวัตถุที่ได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งกรณีนี้ศาลต้องสั่งริบเสมอไม่อาจใช้ดุลพินิจได้ (ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 73)

ส่วนกรณีกระทำความผิดในทางอาญาโดยเจตนา สิ่งนี้อาจถูกริบตามมาตรา 74 ได้แก่ วัตถุที่เกิดขึ้นหรือได้มาจากการกระทำความผิดโดยเจตนา หรือที่ได้ใช้หรือเพื่อใช้หรือเตรียมการกระทำความผิดดังกล่าว และตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิในวัตถุนั้น หรือโดยวัตถุนั้นมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะ หรือการมีอยู่ของวัตถุนั้น

อาจเป็นอันตรายเนื่องจากอาจมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีก ซึ่งการริบกรรมนี้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจว่าจะริบหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น³

5. ผลการศึกษา

สำหรับปัญหาว่าการริบทรัพย์สินเป็นเรื่องโทษทางอาญาหรือเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) จะบัญญัติให้การริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญา แต่ถ้าดูคำอธิบายในทางคำราชของอาจารย์กฎหมายหลายท่านจะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินนั้นมีลักษณะที่เป็นโทษทางอาญาและเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย เนื่องจากโทษทางอาญาเป็นการพิจารณาถึงสิ่งที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำมาในอดีต ส่วนวิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้นเป็นการพิจารณาไปถึงอนาคตและการปกป้องคุ้มครองสังคม โดยเห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) บัญญัติว่า “ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้” เช่น อาวุธปืนที่นำไปยิงผู้อื่น ส่วนนี้เป็นเรื่องของโทษ แต่ในประโยคต่อไปบัญญัติว่า “หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด” แสดงว่าความผิดยังไม่ได้กระทำ แต่มีไว้เพื่อใช้กระทำความผิดในอนาคตก็ยังริบได้ โดยเฉพาะมาตรา 32 ยิ่งแสดงให้เห็นชัดว่าการริบทรัพย์สินนั้นมีใช่เป็นเพียงเรื่องโทษทางอาญา แต่เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย เพราะกฎหมายบัญญัติว่า “ทรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ตกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่” จะเห็นได้ว่าแม้ไม่มีการลงโทษตามคำพิพากษากฎหมายก็ให้ศาลริบได้ เพราะถ้าเป็นโทษทางอาญาอย่างเดียวแล้ว เมื่อไม่มีความผิดอาญาหลัก โทษริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษอุปกรณณ์ที่แฝงอยู่กับความผิดอาญาหลักย่อมไม่มีความผิดที่ศาลจะสั่งริบได้ ซึ่งกฎหมายอาญาเยอรมันก็อธิบายลักษณะของการริบทรัพย์สินในคดีอาญาว่าเป็นได้ทั้งโทษทางอาญา เป็นเสมือนการลงโทษ และเป็นมาตรการป้องกันตนเองเดียวกันกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามหลักกฎหมายอาญาของไทย โดยพิจารณาจากลักษณะของทรัพย์สินนั้นว่าวัตถุนั้นมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะหรือการมีอยู่ของวัตถุนั้นอาจเป็นอันตรายเนื่องจากอาจมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีกตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 74

อย่างไรก็ดี แนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดมองว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นเรื่องโทษทางอาญา เพราะถือหลักการตีความอย่างเคร่งครัดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 “บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” และตามสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ไม่มี

³ ฐปนพ กิตติสุข, ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด, วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตร์

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558, น. 43-45.

กฎหมาย "ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ" (Nullum crimen, nullum poena sine lege) โดยเห็นว่าจะต้องมีความผิดอาญาที่เป็นฐานหลักเสียก่อนจึงจะลงโทษริบทรัพย์นั้นได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3044/2553 วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องแต่ข้อหาเมียเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย เมื่อไม่ได้ฟ้องข้อหาจำหน่ายยาเสพติด จึงริบเงินที่จำเลยได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดไม่ได้ หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1443/2543 วินิจฉัยว่า ต้องฟ้องจำเลยในความผิดนั้นและมีการพิสูจน์ในความผิดนั้น ทั้งต้องมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำผิดนั้นด้วย จึงจะริบธนบัตรของกลางซึ่งเป็นทรัพย์ที่จำเลยได้มาจากการขายยาเสพติด ไปก่อนหน้านั้นได้ ซึ่งผู้พิพากษาที่มีแนวคิดนี้อาจเห็นว่า แม้ศาลจะมีคำสั่งไม่ริบธนบัตรของกลางนี้ โจทก์ก็สามารถดำเนินการเกี่ยวกับเงินของกลางตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบธนบัตรของกลางให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 29, 30 เนื่องจากเป็นทรัพย์สินเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดหรือเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือใช้เป็นอุปกรณ์ที่ได้รับผลในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรืออาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการริบธนบัตรของกลางตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 49 และมาตรา 50 ได้เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายดังกล่าว เพราะฉะนั้นแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกือบทั้งหมดจะมองว่าการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเป็นโทษทางอาญา แต่สำหรับการริบทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิดนั้น มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5220/2531 ที่สั่งให้ริบธนบัตรซึ่งจำเลยมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้ เพียงแต่ไม่ได้ให้เหตุผลตามมาตรา 33 (1) วรรคสอง ซึ่งคดีนี้ธนบัตรของกลางที่ยึดได้จากจำเลยเป็นทรัพย์ที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ซื้อขายเสพติดมาไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และธนบัตรของกลางนั้นจำเลยได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ซื้อขายเสพติดในคดีที่ฟ้องนั่นเอง แม้เป็นส่วนที่เหลืออยู่จากที่จำเลยได้ใช้กระทำความผิดไปแล้ว แต่ก็เป็นธนบัตรจำนวนเดียวกันกับที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดในตอนแรก จึงถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามมาตรา 33 (1) ที่ให้ศาลมีอำนาจริบได้ และยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4190/2529 ที่สนับสนุนแนวคำพิพากษาศาลฎีกาคิดดังกล่าววินิจฉัยว่า ธนบัตรที่จำเลยได้รับมาเพื่อใช้ในการซื้อกัญชาเป็นของกลางเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามฟ้อง ซึ่งศาลมีอำนาจริบได้ตามมาตรา 33 (1) และยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1864/2556 วินิจฉัยว่า เงินสดที่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายเดินทางในการซื้อขายเมทแอมเฟตามีนของกลางเป็นทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดที่ศาลริบได้ ซึ่งถ้าเทียบกับหลักการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาเยอรมันและคำพิพากษาศาลฎีกาเยอรมันซึ่งพิพากษาให้ริบเงินที่ผู้กระทำความผิดเตรียมไว้ใช้ในการก่อการร้ายเพราะว่าทรัพย์นั้นมีสภาพหรือลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสาธารณะหรือการมีอยู่ของทรัพย์นั้นอาจเป็นอันตรายเนื่องจากอาจมีการนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีกตามประมวลกฎหมาย

อาญาเยอรมัน มาตรา 74 ส่วนธนบัตรที่เตรียมไว้เพื่อใช้หมุนเวียนในการซื้อขายยาเสพติดมาจำหน่ายตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5220/2531 ก็มีลักษณะเป็นอันตรายต่อสังคมได้เช่นกันเพราะอาจถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีก ศาลจึงสั่งริบ ซึ่งกรณีทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดนี้ อาจารย์เกียรติจิกร วัจนะสวัสดิ์ ได้อธิบายความเห็นในทางตำราไว้ว่า ถ้ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ทันได้ใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิด เช่นนี้ศาลสั่งริบได้ เช่น เงินที่เหลือจากเงินเตรียมมาซื้อขายยาเสพติดของกลางในคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5220/2531 แต่ถ้ายังไม่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจึงยังไม่ทันได้ใช้ทรัพย์สินนั้นในการกระทำความผิด ศาลจะสั่งริบก็ได้เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากการที่จำเลยจะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดในอนาคต แต่ต้องเป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยในการกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยไม่ผิด เช่น ฟ้องฐานพยายามแต่จำเลยยังไม่ถึงขั้นลงมือและยกฟ้องไป ก็ริบไม่ได้ เพราะฉะนั้นจริง ๆ แล้วทั้งผู้พิพากษาศาลฎีกาและนักวิชาการทางกฎหมายก็ไม่ได้มองว่าการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาเพียงอย่างเดียวไปเสียทั้งหมด แต่ยังมีบางส่วนที่เห็นว่าการริบทรัพย์สินเป็นเรื่องของวิธีการเพื่อความปลอดภัยรวมอยู่ด้วย แต่สิ่งที่ยากคือเงินหรือธนบัตรที่ยึดได้ในคดียาเสพติดนั้นโดยธรรมชาติของตัวมันเองไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นอันตรายเหมือนเช่นอาวุธมีดหรืออาวุธปืนที่นำไปใช้ฆ่าคน แต่ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ใช้ว่าเตรียมไว้ใช้ทำอะไร ฉะนั้นการจะพิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นเป็นอันตรายต่อสังคมหรือไม่ จึงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงในคดีเรื่องนั้น ๆ ประกอบด้วย

สำหรับแนวทางตีความของศาลฎีกาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ในเรื่องการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดในคดียาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่เงินหรือธนบัตรที่จำเลยได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดในครั้งก่อนที่จำเลยจะถูกจับในความผิดที่นำมาฟ้อง เนื่องจากศาลฎีกามองว่าการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาจึงยึดหลักตีความโดยเคร่งครัดเกินไปว่า ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้น ศาลจะสั่งริบได้ก็ต่อเมื่อมีการกระทำความผิดนั้นและโจทก์ต้องฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดนั้นด้วย ซึ่งนอกจากศาลจะไม่ริบแล้วยังสั่งให้คืนเงินหรือธนบัตรที่จำเลยได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดในครั้งก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคสาม และมาตรา 186 (9) ด้วย ทำให้สังคมเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม เพราะการค้ายาเสพติดนี้มีต้นทุนความรับผิดชอบต่อสังคมสูง ทั้งภาครัฐและเอกชนมีการณรงค์ต่อต้านการค้ายาเสพติดอย่างต่อเนื่องยาวนาน ศาลจึงไม่ควรปรานีด้วยการคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดให้แก่บุคคลเหล่านี้ซึ่งมุ่งแต่จะแสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมิได้นำพาต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเงินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดคือเงินสกปรกที่ผู้กระทำความผิดไม่ควรจะได้เสวยสุขจากเงินนั้น

ดังนั้นไม่ว่าในกรณีใด ๆ แนวคิดและวิธีการตีความกฎหมายในเรื่องของการริบทรัพย์สินในคดีอาชญากรรมจึงควรแตกต่างจากแนวคิดและวิธีการตีความตามหลักกฎหมายอาญาทั่วไป ประกอบกับถ้อยคำตามลายลักษณ์อักษรของตัวบทในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 และพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ก็ได้จำกัดอำนาจในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่ายอาชญากรรมไว้โดยเฉพาะว่าจะต้องฟ้องคดีความผิดที่ริบทรัพย์สินเช่นนั้นด้วย ศาลจึงอาจตีความขยายไปถึงการริบทรัพย์สินในคดีที่ข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนว่าทรัพย์สินนั้นได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมในครั้งก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดนำทรัพย์สินนั้นไปใช้กระทำความผิดได้อีกทำนองเดียวกันกับแนวคิดในเรื่องการริบทรัพย์สินเป็นทั้งโทษทางอาญาและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ส่วนที่มีแนวคิดเห็นแย้งว่า แม้ศาลจะสั่งไม่ริบทรัพย์สินของกลางดังกล่าวในคดีอาชญากรรม แต่ก็อาจขอให้ศาลริบได้ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม พ.ศ. 2534 มาตรา 29, 30 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 51 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าการดำเนินคดีริบทรัพย์สินตามกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวนี้จะใช้กับทรัพย์สินของกลางที่มีจำนวนมากซึ่งอาจถูกแปรสภาพไปเป็นทรัพย์สินอื่นหรือจำหน่าย จ่าย โอนไปเป็นของบุคคลอื่นแล้ว อีกทั้งการดำเนินคดีมีกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนเกี่ยวพันกับเจ้าพนักงานตามกฎหมายหลายขั้นตอนตั้งแต่การตรวจสอบทรัพย์สิน การประกาศให้ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินคัดค้าน การสั่งยึดและอายัดทรัพย์สิน โดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน จนถึงกระบวนการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งริบ จึงไม่เหมาะสมกับทรัพย์สินซึ่งเป็นของกลางในคดีอาชญากรรมที่ตรวจยึดได้ในครอบครองของผู้กระทำความผิดขณะจับกุมซึ่งมีจำนวนไม่มาก ซึ่งถ้าศาลใช้วิธีตีความในทางป้องกันดังกล่าวแล้วก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของกฎหมายตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 โดยช่วยลดขั้นตอนในการกำจัดเครื่องมือเครื่องใช้ของขบวนการค้ายาเสพติดได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วนปัญหาว่าถ้าตีความอย่างที่คุณเขียนนำเสนอจะขัดกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) หรือไม่ แต่วิธีการตีความเช่นนี้เป็นสิ่งที่ต่างประเทศเรียกว่า “การพัฒนากฎหมายโดยศาล” (Judge - made law) โดยพัฒนาจากกฎหมายที่มีอยู่แล้วซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติยังเขียนไปไม่ถึง โดยมีหลักการว่า หลักกฎหมายบัญญัติไว้ว่าอย่างไร ถ้ากฎหมายบัญญัติไปไม่ถึง ศาลก็ต้องตีความไปให้ถึง เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 887/2501 ที่เคยตีความกฎหมายในความหมายของคำว่า “ทรัพย์” ให้ครอบคลุมถึงการลักกระแสน้ำไฟฟ้าว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 หรือ 335 ได้แล้วแต่กรณี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ทางเลือกที่ 1 ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์แผนกคดีอาชญากรรมซึ่งเป็นศาลสูงที่มีบทบาทในการสร้างบรรทัดฐานเพื่อให้บุคคลในกระบวนการยุติธรรมยึดถือตามจะต้องเข้ามามีบทบาทใน

การพัฒนากฎหมายในเชิงสังคมด้วยเท่าที่จะทำได้โดยตีความขยายหลักการริบทรัพย์สินตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33 และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 ให้หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดในครั้งก่อนและทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดก็ให้ริบได้เสียทั้งสิ้น

6.2 ทางเลือกที่ 2 หากเห็นว่าทางเลือกที่ 1 อาจขัดหรือแย้งกับหลักการตีความโดยเคร่งครัดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ก็สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดให้สามารถครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันได้แก่ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดในครั้งก่อนและทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดก็ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิใช่ผู้ใดถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

7. บรรณานุกรม

เอกสาร

----- (2563) รายงานการศึกษาคณะทำงานข้อมูลประกอบการประชุมใหญ่ในศาลอุทธรณ์ เรื่อง การพิจารณาตัดสินคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102, ศาลอุทธรณ์แผนกคดียาเสพติด

หนังสือ

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, (2562) คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 11,

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน

จิตติ ดิงศกัทธิย์, (2525) คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา 1, กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์ จุฬา อินอิว, (2557) ปัญหาการริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการใน

การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, รายงานส่วนบุคคลหลักสูตร

ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, รศ.ดร., (2563) กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 21, กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์วิญญูชน

รूपนพ กิตติสุข, (2558) ปัญหาการเข้าไปจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด,

วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, (2551) การตีความกฎหมายอาญา, รายงานผลงานส่วนบุคคลหลักสูตร

ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 6, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

หยุด แสงอุทัย, (2523) กฎหมายอาญา ภาค 1, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เว็บไซต์

www.library.coj.go.th/